

RUHIY RIVOJLANISHI SUSTLASHGAN BOLALAR HAQIDA

Maqsudova Mardona Maqsud qizi
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti
Special pedagogy fakulteti talabasi
mardonamaqsudova2@gmail.com
+998500702327

Anatatsiya:

RRS – bu maxsus ehtiyojli bolalar va kattalar uchun tashkil etilgan Respublika Reabilitatsiya Markazining qisqartmasi. Ushbu markazning asosiy maqsadi nogironligi bo‘lgan shaxslarning sog‘lig‘ini tiklash, ijtimoiy hayotga integratsiyasini ta‘minlash va ularga sifatli reabilitatsiya xizmatlarini ko‘rsatishdir. Bu uchta dahshatli harf ruhiy rivojlanishni vaqticha orqada qolishidan boshqa narsa emas. Juda yoqimli eshitilmaydi, shunday emasmi? Afsuski, bugungi kunda bunday tashxisni ko‘pincha bolaning tibbiy daftarida topish mumkin. Avvalo, ruhiy rivojlanish faqat kechikish ekanligini unutmang. Magistrat yo‘lda tirbandlikda turib, siz tez orada oldinga borishingizni aniq bilasiz.

Kalit so‘zlar: Tafakkur, aqli zaiflik, bilish, ruhiy rivojlanish sustlashgan, xarakter, nogironlik, psixolog, ta‘lim, maxsus ehtiyojli bolalar, sog‘liq, sezgi, intellektual, talaffuz, muvoffaqiyat, jarohlik, qo‘llab quvatlash.

Аннотация:

РРЦ — это аббревиатура Республиканского реабилитационного центра, который создан для детей и взрослых с особыми потребностями. Основная цель деятельности центра — восстановление здоровья людей с ограниченными возможностями, обеспечение их интеграции в общество, предоставление им качественных реабилитационных услуг. Эти три ужасных письма — не более чем временная задержка в духовном развитии. Звучит не очень приятно, не правда ли? К сожалению, сегодня такой диагноз можно часто встретить в медицинской карте ребенка. Прежде всего, помните, что

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

психическое развитие — это всего лишь задержка. Стоя в пробке на шоссе, вы точно знаете, что скоро окажетесь впереди.

Ключевые слова: Мышление, умственная отсталость, познание, умственная отсталость, характер, инвалидность, психолог, образование, дети с особыми потребностями, здоровье, интуиция, интеллект, произношение, успех, травма, поддержка.

Annotation:

RRS is the abbreviation of the Republican Rehabilitation Center for children and adults with special needs. The main goal of this center is to restore the health of people with disabilities, ensure their integration into social life and provide them with quality rehabilitation services. These three terrible letters are nothing more than a delay in mental development. It doesn't sound very pleasant, does it? Unfortunately, today such a diagnosis can often be found in a child's medical record. First of all, do not forget that mental development is just a delay. Standing in traffic jams on the highway, you know for sure that you will soon move forward.

Keywords: Thinking, mental retardation, cognition, mental retardation, character, disability, psychologist, education, children with special needs, health, intuition, intellectual, pronunciation, success, trauma, support.

Ruhiiy rivojlanishi sustlashishi: "Ruhiiy rivojlanishi sustlash" atamasi 1959 yilda Grunya Efimovna Suxareva tomonidan taklif qilingan.

RRS - qabul qilingan yosh me'yorlariga nisbatan aqliy rivojlanishining normal tezligining sekinlashishi.

RRS faqat maktabgacha (3 yoshdan boshlab) va boshlang'ich sinf yoshida qo'yiladi.

RRS faoliyati quyidagilarni o'z ichiga oladi: 1. Tibbiy reabilitatsiya

- Jismoniy davolash, fizioterapiya, massaj, refleksoterapiya va boshqa tibbiy xizmatlarni taqdim etadi.
- Jarrohlikdan keyingi tiklanish jarayonlarini nazorat qilish.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

2. Psixologik rehabilitatsiya:

Psixologik maslahatlar berish;

Stressni boshqarish va ruhiy salomatlikni tiklash uchun maxsus mashg'ulotlar o'tkazadi.

3. Ijtimoiy moslashuv; Nogironligi bo'lgan shaxslarning jamiyatga moslashuvini yaxshilash.

- Ish topishda ko'maklashish va yangi ko'nikmalar o'rgatish.

4. Ta'lim va kasbiy rehabilitatsiya

- O'quv dasturlarini amalga oshirish.

- Nogironligi bo'lgan shaxslarning bilimlarini oshirish uchun kasbiy kurslar tashkil etish.

RRS sabablari va oqibatlari: Tabbiy-biologik, bosh miyada ozgina shikastlanish kuzatilishi, genetika, jarahatlar, Markaziy asab tizimining funktsional qo'zg'alish jarayonlarining zaifligi.

Emotsional-irodaviy tartibga solishning shakllanish tezligini buzish.

Yig'loqilik, sekin hakatlanish

Kam ish sustligi, tez charchash, xotira pastligi, diqqati tarqoq, nutqning kechikishi

Ijtimoiy-psixologik

Xotira, e'tibor, fikrlash jarayonlari va nutqning zaifligi bilan bog'liq buzilishlar

Aqliy jarayonlarning sekin almashinuvi

Tizimli ishlay olmaslik Tizimli ishlay olmaslik

Tez-tez o'zgarib turadigan his-tuyg'ularning aniq namoyon bo'lishi bilan kayfiyatning beqarorligi.

RRS ning ahamiyati: Markaz insonlar uchun nafaqat sog'liqni tiklash, balki ularning mustaqil hayot kechirishiga zamin yaratadi. Markazdagi xizmatlar individual yondashuv asosida ko'rsatiladi, ya'ni har bir bemor uchun alohida rehabilitatsiya rejasi tuziladi.

Ijtimoiy Moslashuv (Adaptatsiya): Ijtimoiy moslashuv nogironligi yoki sog'liq bilan bog'liq muammolar tufayli jamiyatdan ajralgan shaxslarni qayta jamoaga

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

qo'shilishiga yordam beradi. Bu jarayon insonlarni mustaqil hayotga qaytarish va ularga yangi ko'nikmalarni o'rgatishni maqsad qiladi.

Asosiy maqsadlar:Jamiyatga moslashish

Bemorlarning ijtimoiy muhitga qayta qo'shilishiga yordam berish. Bu ularning oila, do'stlar va ish muhiti bilan munosabatlarini yaxshilashga qaratilgan. Ijtimoiy faoliyatni tiklash. Bemorlarning jamiyatdagi faol ishtirokini ta'minlash uchun ularni qo'llab-quvvatlash. Masalan, tadbirlarda qatnashish, sport bilan shug'ullanish. Kommunikatsion ko'nikmalarni rivojlantirish. Muloqot qilishda qiynalayotgan insonlarga o'z fikrlarini ifodalash va boshqalar bilan til topishishni o'rgatish. Nogironlar uchun ish imkoniyatlari yaratish. Ish topish uchun maxsus treninglar va kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Jarayonlar: Psixologlar va ijtimoiy xodimlar yordamida har bir bemor uchun individual dastur ishlab chiqiladi. Maxsus treninglar va guruh mashg'ulotlari orqali ijtimoiy ko'nikmalarni yaxshilash. Jamiyatga moslashishni osonlashtirish uchun oilalar bilan birgalikda ishlash.

RRS barcha bolalarga xos bo'lgan tipik xususiyatlar: Ko'pincha tengdoshlari bilan ziddiyatga tushadi, kattalar talablarini sezmaydi va bajarmaydi; impulsivlik, tashvish, tajovuzkorlik; o'zining maqsadli faoliyatini tashkil etishda qiynaladi. Kattalardan kelgan ma'lumot sekin idrok etadi va sekin qayta ishlaydi. Og'zaki-mantiqiy fikrlash kam rivojlangan. Samaradorlikning past darajasi, ish hajmi va tezligi, charchoq, diqqat beqarorlik, chalg'itish, ob'ektga diqqatni jamlashning etishmasligi bilan tavsiflanadi. Bilish jarayonlari darajasining pasayishi. Og'zaki nutqda buzilishlar mavjud.

RRS bolalar psixikasining xususiyatlari: RRS bolalarning barchasida maktabga tayyorlik shakllanmagan. RRS bolalar aqliy qobiliyatning pasayishi bilan ajralib turadi. RRS bolalarda e'tiborning pasayishi kuzatiladi. Fazoviy tasavvur yetarlicha shakllanmagan. Xotira past. Ayniqsa, fikrlash jarayonlarining ishtirokini talab qiladigan turlar (yodlash) ta'sir qiladi.

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

Ruxiy rivojlanishi sustlashgan bolalar aqliy darajasi jixatidan asosan ikki guruxga bo'linadi: 1. Yengil nuqsoni bor bolalar –bular maxsus sharoitda 1-3 yil talim – tarbiya olganlaridan keyin o'qishni ommaviy maktabning tegishli sinfda davom ettirishi mumkin. 2. Ruxiy rivojlanishida sezilarli darajada orqada qolgan bolalar – bular maktabni bitirguniga qadar maxsus sharoitda o'qitilishi kerak. Bunday bolalar maktab dasturini sog'lom tengdoshlari qatorida o'zlashtira olmaydi.

Ruxan sust rivojlanganlikni klinik-psixologik jixatidan quyidagi turlarga bo'linadi: 1) konsitutsional shakli; 2) somatogen shakli; 3) psixogen shakli; 4) Serebral shakli.

Ruxan sust rivojlanganlikning konstitutsional shakli: Bolaning gavda tuzilishi sog'lom tengdoshlarinikiga nisbatan 1-2 yosh kichik ko'rinadi, talim olish uchun xali “yetilmagan” bo'ladi. Rivojlanishdagi bu kamchilikka bola onasining xomiladorligi davrida qalqonsimon bezlari faoliyatining buzilganligi, yurak – tomir kasalliklari sabab bo'lishi mumkin.

Somatogen shakli: Ilk yoshda har xil surunkali kasalliklar bilan tez – tez kasallanib turishi natijasida bola yaxshi o'sib – unmay qolishi mumkin. Bolada surunkali infeksiyalar, allergik xolat, tug'ma parok va shu kabi kasalliklar ayniqsa tez uchrab turadi.

RSR ning psixogen shakli: 1. Bola tarbiyasi bilan mutlaqo shug'ullanmaslik, uni butunlay o'z xoliga tashlab qo'yish . 2. Bolani har tomonlama erkalatish, yetarli mustaqqil faoliyatga o'rgatmaslik, tashabbuskorlik, ma'suliyat xissini shakllantirmaslik, bolani “oila erkasi” qilib o'stirish. 3. Bolaga nisbatan qo'pol munosabatda bo'lish, jismoniy jazolash, qattiqqo'llik qilish, ota – onalarning alkogolizmga aloqador tajavvuzkorona munosabatlari sabab bo'ladi.

Ruxiy rivojlanishi suslashganlikning serebral shakli: miya shikastlanishlarilari, meningit, miningoinsifalit, gidrotsefaliya va boshqa kasalliklar natijasi.

Bolani individual qo'llab-quvvatlash: Individual yordam - bu bolaga, uning ota-onasiga, o'qituvchilariga uning rivojlanishidagi muammolarni aniqlashda, ularning

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

samarali echimini topishda har tomonlama yordam ko'rsatishga qaratilgan maqsadlar, vaqt, vazifalar va barcha mutaxassislarning kelishilgan harakatlari nuqtai nazaridan o'zaro bog'liq bo'lgan tizim. moyilliklarni, bolaning qobiliyatlarini har tomonlama rivojlantirish. O'qituvchi-psixolog, o'qituvchi-logoped tomonidan olib boriladi.

Tuzatish va rivojlantirish ishlari: RRS bolalarni psixologik tuzatishning asosiy maqsadi ularning aqliy jarayonlarini rag'batlantirish va bilish faoliyat uchun ijobiy motivatsiyani shakllantirish orqali ularning intellektual faoliyatini optimallashtirishdir. Bilish jarayonlarni rivojlantirish uchun RRS bolalar bilan psixokorreksion mashg'ulotlar ham individual, ham guruhda o'tkazilishi mumkin. Muhimi, tarbiyachi, nutq terapevti, o'qituvchi-psixolog va boshqa mutaxassislar tomonidan bolaga qo'yiladigan talablarning birligi.

Tuzatish-pedagogik ish yo'nalishi:sen sorli ta'lim va diqqatni rivojlantirish; fikrlashni shakllantirish;elementar miqdoriy tasvirlarni shakllantirish;atrof- muhit bilan tanishish;nutqni rivojlantirish va muloqot qobiliyatlarini shakllantirish; savodxonlikni o'rgatish (qo'l motorli ko'nikmalarini rivojlantirish va qo'lni yozishga tayyorlash, boshlang'ich savodxonlikni o'rgatish).Tuzatish ishlarida asosiy o'rin qo'l faoliyatining barcha shakllariga beriladi.

Etutish muhim: Yordam faqat bola o'z-o'zidan vazifani bajara olmagan taqdirdagina kiritiladi. Shu bilan birga, yordamning o'z me'yori va u minimaldan maksimalgacha printsipga muvofiq taqdim etiladi. Bunday tashkilotning maqsadi bolaga topshiriqni bajarishga yordam berish, uning bu yordamga qanchalik sezgirligini, uni qabul qiladimi yoki yo'qligini aniqlashdir.

Xulosa:

Ruhiiy rivojlanishi sust bo'lgan bolalar odatda atrof-muhitni tushunishda, fikrlashda yoki kommunikatsiyada sekinroq bo'lishadi, ammo ular ham o'z imkoniyatlariga ko'ra rivojlanishga qodir. Bu yerda ota-ona o'rni, o'qituvchini va jamiyatning o'rni juda ham katta. Eng asosiysi, bu bolalar ham jamiyatning bir qismi va ular ham o'z

International Conference on Modern Science and Scientific Studies

Hosted online from Madrid, Spain

Website: econfseries.com

20th January, 2025

salohiyatlarini rivojlantirishi uchun imkoniyatga ega bo'lishi kerak. To'g'ri yondashuv orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.M. U. Xamidova "Maxsus pedagogika"-T.: "Fan va texnologiya", 2018.
2. Ahmadaliyev A. Surdopedagogika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Innovatsion ta'lim, 2018.
3. Elektron resurslar.